

باززنده‌سازی، پایش و بهره‌برداری

نوش دارویی برای باغ‌ها

ایران از نظر طبیعی در منطقه‌ای خشک و کم‌باران واقع شده و هر درخت یا بوته در این سرزمین ارزشی به مراتب بیش از سایر کشورها داشته است. از همین رو زندگی، کار و فعالیت مردمان این سرزمین با تلاش مستمری در توسعه فضای سبز و باغ توأم بوده تا آنجا که آوازه باغ‌های ایران از هند تا اسپانیا را در نور دیده است. مانه‌تنها در منازل خود عناصری از طبیعت چون گیاه و آب داشته‌ایم، بلکه کوچه و میدان و خیابان شهرهای مانیز در ترکیب ساختاری با درخت و آب جاری همراه بوده است؛ به‌طوری که هنوز بقایای آنها را در شهرهایی نظیر خرم‌آباد، محلات، گلیاگان، نیشابور و... می‌بینیم.

مشکلات نجات باغ‌ها و فضاهای سبز شهری طی دهه‌های اخیر برای حفاظت باغ‌ها مطالعات زیادی انجام شده و راه‌حل‌های متعدد و متنوعی در جهت حفظ باغ‌ها در شهرهای مختلف کشور ارائه شده که بیشتر به جنبه‌های نظری موضوع پرداخته و راه‌حل‌ها و پیشنهادها در چارچوب تنگ قوانین و مقررات شهرسازی ارائه شده است. متأسفانه اینگونه مطالعات به نحوی در انجام هدف خود ناموفق بوده‌اند و به نظر می‌رسد که یکی از مهم‌ترین علل ناکامی طرح‌ها، عدم انطباق ضوابط مطرح‌شده با نیازها و شرایط متغیر باغ‌ها و فقدان نیرو و سرمایه پشتیبان برای هر باغ بوده که آنها را در مقابل فشار توسعه شهری و سرمایه‌بی‌دفاع ساخته است.

تاثیر مقیاس در حفاظت باغ‌ها

یکی از مهم‌ترین عوامل در حفاظت باغ‌ها که متأسفانه در بسیاری از مطالعات و طرح‌های حفاظتی مورد بی‌توجهی قرار گرفته - و شاید از جمله علل اصلی ناکامی طرح‌های تهیه‌شده محسوب می‌شود - عدم انطباق راه‌حل‌ها با «مقیاس» موضوع مطالعات و طرح‌ها است. حفاظت باغ‌ها را می‌توان در سه مقیاس پیگیری کرد.

- مقیاس کلان که باغ‌ها و مزارع یک شهر را در بر می‌گیرد.
- مقیاس میانی که یک مجموعه باغ به‌هم پیوسته را در بر می‌گیرد (مجموعه باغ‌ها در درون دره‌ها، در مسیر قنات و ...)
- مقیاس خرد که موضوع حفاظت از تک باغ‌ها مورد نظر است.

مراکز تجاری و جمعیتی ایران نیز معمولاً پیرامون باغی سرسبز پدیدمی‌آیند؛ بازمانده این چنین فضاها را اکنون در سرای امیر تبریز و سراهای بازار اراک می‌توان دید. حضور عناصر طبیعی و فضای سبز به خانه‌های مسکونی و مراکز تجاری محدود نمی‌شده بلکه حتی در فضاهای مذهبی نیز عناصر طبیعی وجود داشته است؛ مقبره جامی در تربت جام، امامزاده محسن در همدان و حتی «صحن جدید» حرم امام رضا^ع در گذشته که البته اکنون تغییر یافته است، نمونه‌هایی از این دست هستند.

بر همین اساس تقریباً در تمام شهرهای کشور باغ‌های شمر و سرسبز، با استفاده از حداقل آب در دسترس احداث می‌شدند که همواره یکی از مهم‌ترین عناصر شهری شهرهای ایران بوده‌اند.

متأسفانه در چند دهه اخیر به علل مختلف از جمله:

توسعه انفجاری شهرها، افزایش جمعیت شهرنشین، کاهش آب‌های روان، کاستی آب‌های زیرزمینی و تخریب قنات، تخریب دره‌های دارای آب پشتیبان باغ‌ها، تراکم ساختمانی در پیرامون باغ‌ها، پراکندگی تدریجی باغ‌ها، عدم کارایی قوانین حمایتی و فشار سرمایه شهری عناصر طبیعی و به‌ویژه باغ‌ها و فضاهای سبز طبیعی شهری رو به تخریب و نابودی گذاشته است.

فقدان
توجه
به
مقیاس
در
حفاظت
باغ‌ها

سرای خیر شیرین؛
حضور باغ در
مرکز تجاری

ب- مقیاس میانی مجموعه باغ‌های به هم پیوسته: در این مقیاس می‌توان به تجربه تهیه «طرح تفصیلی ویژه باغ‌های کن در تهران»^۱ اشاره کرد که با توجه به همه تاثیرات عوامل طبیعی- محیطی- شهری و شرایط ویژه موجود در منطقه تهیه شد. نکات مهم ناشی از این تجربه را می‌توان در «حفاظت فعال» یعنی برنامه‌ریزی برای استقرار کاربری‌های شهری متناسب با بستر طبیعی، رعایت حقوق مالکانه صاحبان باغ‌ها و تامین منابع مالی لازم برای پشتیبانی از باغ‌ها برشمرد. نکته بسیار مهمی که در این طرح مورد تاکید قرار گرفت، این بود که یک «طرح شهری» رانمی‌توان برعهده خرده‌مالکان بی‌دفاع- در برابر بورس‌بازان- و بی‌خبر از سازوکارهای اجرایی و در واقع مجریان منفرد، با استناد به ضوابط و مقررات، واگذاشت.

ارائه راه‌حل حفاظت متناسب با هر یک از این مقیاس‌ها، یکی از روش‌های توفیق در هدف حفاظت خواهد بود. در عین حال تجربه نشان داده است که با توجه به تاثیر عوامل بسیار متعدد دیگر از جمله: ویژگی‌های اقلیمی، محل استقرار، نوع گونه‌ها، وضعیت آب‌های روان یا زیرزمینی، کاربری‌های پیرامونی و... که در هر باغ متفاوت است، دیگر نمی‌توان راه‌های حفاظت باغ‌ها را مانند گذشته به مجموعه‌ای از ضوابط و دستورالعمل‌های کلی شهرسازی متکی کرد.

راه‌های حفاظت باغ‌ها

مشاور بافت شهر در سه مقیاس یادشده در نقاط مختلف کشور طرح‌هایی را مطالعه کرده و تجربیاتی به دست آورده است که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد؛ به طور خلاصه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف- مقیاس کلان مجموعه باغ‌های یک شهر: یک نمونه از آن در تهیه طرح «حفاظت و ساماندهی باغ‌ها و اراضی مزروعی تهران»^۱ به انجام رسید.

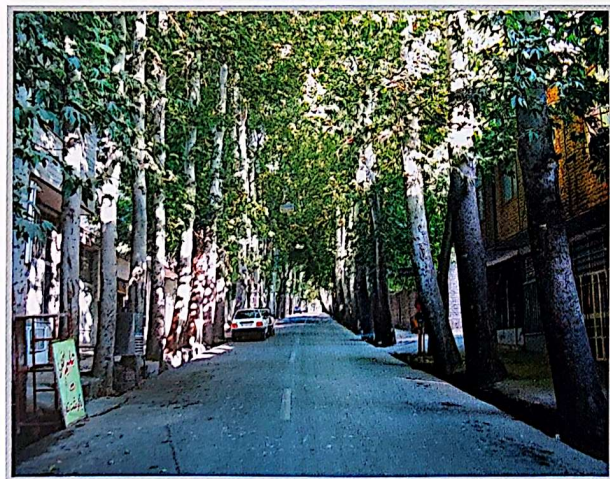
برای اولین بار و برخلاف بسیاری از طرح‌های مشابه پیش از آن، مطالعات و بررسی‌ها را نه با تکیه بر قوانین و مقررات شهرسازی بلکه با استفاده از رویکرد محیط‌شناسی شهری و روش تلفیق داده مکان‌دار، ماهیت توزیع فضایی نیرومحرکه‌ها و ارتباط اشکال و فرآیندهای مسبب آنها را در سه مقیاس مطالعاتی (کلان، میانی و خرد) به انجام رساند. در این روش با روی هم اندازی خصوصیات مکان‌دار سرزمین در رشته‌های مختلف مطالعاتی، کار تلفیق داده‌ها صورت گرفت و بر اساس تحلیل یکپارچه مجموعه‌ای از شرایط حاصل از بستر طبیعی و شهری، خصوصیات اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و بالاخره شرایط موجود و بالقوه باغ‌ها و مزارع موجود، تهران را از نظر حفاظت باغ‌ها به ۹ پهنه تقسیم و در هر یک زیرپهنه‌ها را مشخص و دستورالعمل‌ها را بر این اساس تنظیم و ارائه کرد.

لازم به یادآوری است که گام نهایی این طرح که در هر زیرپهنه دستورالعمل ویژه هر باغ را تعیین می‌کرد، انجام نگرفته است.

دیگر نمی‌توان راه‌های حفاظت باغ‌ها را مانند گذشته به مجموعه‌ای از ضوابط و دستورالعمل‌های کلی شهرسازی متکی کرد. ویژگی‌های اقلیمی، محل استقرار، نوع گونه‌ها، وضعیت آب‌های روان یا زیرزمینی، کاربری‌های پیرامونی عواملی هستند که این مدعا را اثبات می‌کنند

امامزاده محسن همان:
حضور باغ در بنایی مذهبی
به وسیله فضای سبز و
درختان سایه‌دار به عنوان
اصلی‌ترین عنصر فضای باز
مجموعه مذهبی

خیابانی منجر بآب روان در شهر محلات، نمایانگر حضور باغ در خیابان

طرح مورد تصویب قرار گرفت و شهردار تهران متعهد به اجرای طرح شد که امید است با پیگیری‌های لازم از طرف شهرداری به عمل آید و تداوم پیدا کند.

حفاظت باغ‌های درون دره‌ها

در مقیاس میانی می‌توان به راهکارهای حفاظت باغ‌ها به صورت طرح‌های موضعی یا موضوعی پرداخت. **موضوعی و موضعی:** یکی از زمینه‌های مطالعات و طرح‌های موضعی یا موضوعی درباره باغ‌ها، چگونگی حفاظت از باغ‌های درون رود-دره‌ها در سراسر کشور است.

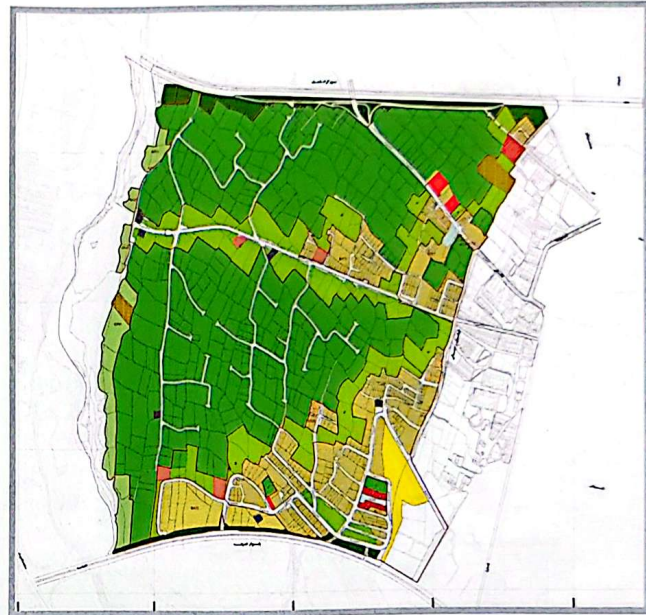
در این مورد نیز مشاور بافت شهر طی مطالعاتی درباره دره‌های شمال تهران که با عنوان "طراحی محیطی دره‌های کلکچال"، برای جلوگیری از هجوم و توسعه شهر به طرف دره‌ها و باغ‌ها صورت گرفت، نظریه توسعه سبز را به عنوان دفاع و حفاظت از باغ‌ها مطرح کرد که از جمله شامل ایجاد باغ‌های جدید عمومی در مدخل و در اراضی بالادست دره‌هاست. برای تحقق این نظریه قرار شد یکی از دره‌ها به عنوان نمونه انتخاب شود و مورد طراحی قرار گیرد. یک نمونه اجرایی از نظریه مزبور، احداث "باغ فردوسی تهران" است که در انتهای دره حصارک تهران و در ارتفاعات بالاتر از ۱۸۵۰ متر در بستری سنگی و در لایه‌های سنگ‌ها و صخره‌های کوه احداث شد. باغ کوهستانی مذکور با استفاده از آب چشمه تنگ حصارک و با روش آبیاری قطره‌ای به وجود آمد. ایده مطرح‌شده، نوع اجرا و حاصل نهایی طرح مورد توجه مردم تهران، صاحبان ایران و سایر کشورها قرار گرفت.^۵

حفاظت باغ‌ها و رود-دره‌ها: در غالب شهرهای کشور، اراضی مجاور و بدنه رودخانه‌ها و رود-دره‌ها، حتی المقدور به احداث باغ اختصاص می‌یافته تا از آب رودخانه استفاده بهینه شود. خوشبختانه بخش مهمی از این باغ‌ها هنوز بر جای مانده است؛ دره‌های شهرهای مشهد، تهران، تبریز و... و باغ‌های آنها از این قبیل هستند. این باغ‌ها نیز در خطر ویرانی قرار دارند و از آن جمله می‌توان به باغ‌های دورستا-شهر معروف مشهد، طرقله و شاندیز یا دره فرحزاد در

تهران
باغ جمشیدیه
پس از احیا

تهران طرح حفاظت باغ‌های کن

باغ جمشیدیه

موقعیت: نیاوران - شمال تهران
وضعیت سابق: باغ مخروبه و در شرف نابودی
مساحت (هکتار): ۱۲-۷
راهکار حفاظت: تبدیل به فضای سبز عمومی

نتیجه: ایجاد یک باغ عمومی (پارک) که بر مبنای ویژگی‌های باغ‌های ایرانی پرشیب، ایده پردازی و باروش خاص طراحی در محل اجرا شده و اینک یکی از باغ‌های محبوب مردم تهران است.

باغ شرکت نفت

موقعیت: تهران
وضعیت سابق: باغ آسیب دیده
مساحت (هکتار): ۲/۲
راهکار حفاظت: تبدیل به مرکز آموزش عالی مدیران

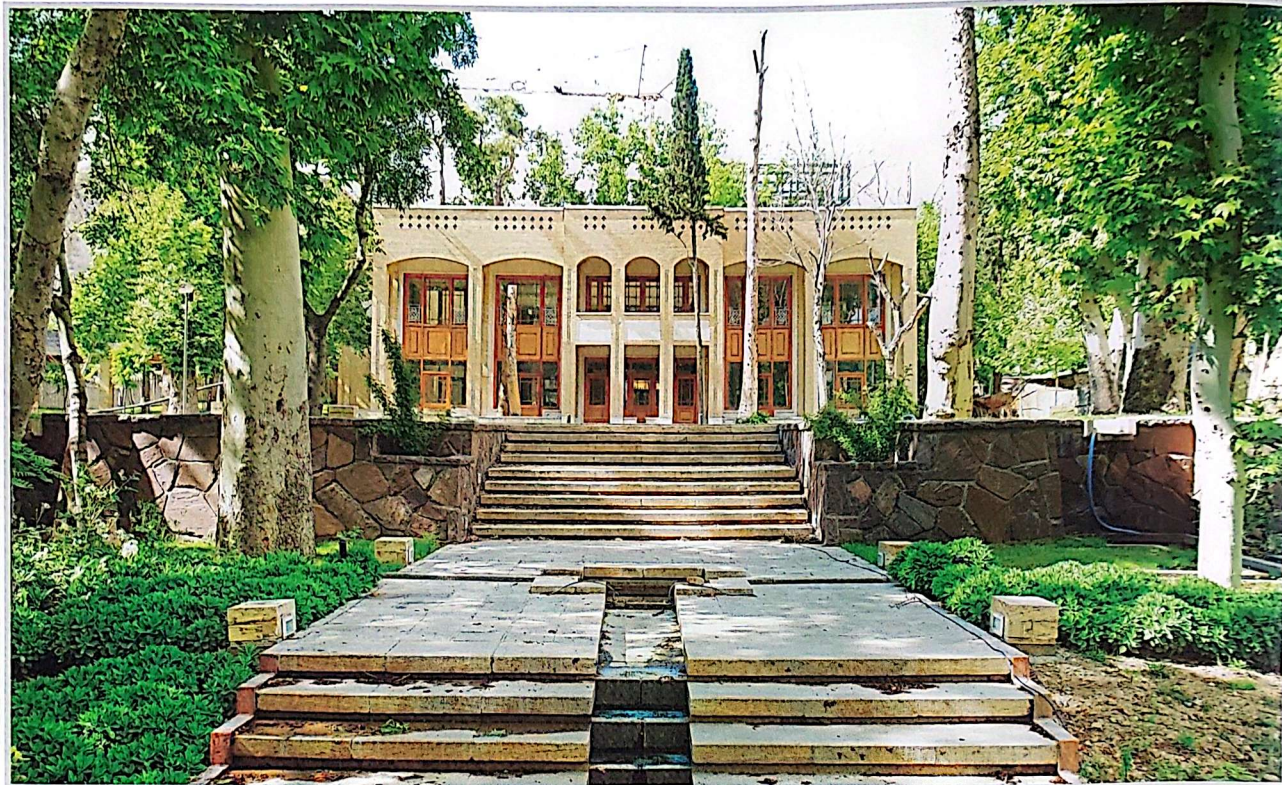
نتیجه: این باغ که در شرف ویرانی بود اکنون حفاظت شده و حتی علی‌رغم خشک شدن قنات آن (به جهت حفاری‌های مختلف در شمال باغ) به حیات خود ادامه می‌دهد و برای یک مجموعه آموزش مدیران، فضای سبز ارزشمندی فراهم آورده است.

تهران اشاره کرد. برای جلوگیری از تخریب و ویرانی باغ‌های رود-دره‌ای و همچنین ارتقای محیط شهری، از طرف این مشاور نظریه حفاظت، ارتقای محیطی و امتداد رود-دره‌ها تا داخل بافت شهری مطرح شد^۶ که بر اساس آن رود-دره‌ها از ابتدای کوهستان تا خروج از شهر تحت پوشش و ساماندهی قرار می‌گیرند و به صورت باغی خطی درمی‌آیند تا ضمن ایجاد ارتباط بین شهر و طبیعت، آب و هوا و عناصر طبیعی را از کوهستان به شهر منتقل کنند. در این مورد طرح‌های «طراحی محیطی بدنه بزرگراه چمران» (پارک وی)، با نظریه ایجاد این باغ خطی از اوین-درکه در شمال تهران تا قلعهمرغی در جنوب از طریق بدنه بزرگراه چمران و سپس از بدنه‌های بزرگراه نواب عملی می‌شود و حدود ۶۰۰ هکتار اراضی باز-سبز به هم پیوسته در شمال شرقی بزرگراه (نمایشگاه، باغ-بیمارستان‌ها، پارک ملت و...)، باغ‌های ونک و اراضی بلاتکلیف دو سوی بزرگراه به آن می‌پیوندند و حفاظت می‌شوند و در نهایت این مجموعه از طریق بدنه بزرگراه نواب به فضای ۲۰۰ هکتاری قلعهمرغی منتقل می‌شود.^۷

«رود-دره فرح‌زاد-تهران»^۸ از شروع آن در امامزاده داوود در کوهستان تا خاتمه آن در مجاورت میدان آزادی با به هم پیوستن باغ‌ها و قطعات پراکنده درون دره به یکی از عناصر سبز و شاخص تهران تبدیل می‌شود.

«رود-دره طوقیه» و امتداد آن از طریق باغ و کیل آباد تا داخل بافت شهری -مشهد نمونه دیگری از این مورد است^۹ که طبق آن باید رود-دره طوقیه از طریق بند گلستان، باغ و کیل آباد، کاسه پر توی و بالاخره کال چهل‌بازه تا داخل بافت شهری مشهد نفوذ کرده و باغ‌های موجود حفاظت شده و باغ‌های جدید عمومی در دو سوی این رود-دره که داخل شهر به صورت خشک وجود دارد و به تدریج داخل شهر شده است، امتداد یابد و بدین وسیله ارتباط مردم شهر مشهد از طریق این خط سبز به هم پیوسته و حمایت شده مجموعه باغ‌ها به ارتفاعات پینالود متصل شود.

ج- مقیاس خرد: در این مقیاس نیز راه‌حل‌هایی متناسب با شرایط ویژه هر باغ طراحی و توسط مشاور ارائه شده است. برخی طرح‌ها از مرحله مطالعه تا مرحله طراحی و اجرا انجام شده و می‌توان ادعا کرد در تحقق اهداف خود که همانا حفاظت و ارتقای کیفیت باغ‌های مورد مطالعه بوده، تا حد قابل قبولی توفیق یافته است. این راه‌حل‌ها مبتنی بر تلاش برای تامین پشتیبان حمایتی و حفاظتی از باغ از طریق ایجاد کاربری‌های هماهنگ و بر پایه ادامه حیات باغ‌ها بوده که برخی نمونه‌های آن و نتایج حاصله که هم‌اکنون قابل مشاهده و ارزیابی است، عبارتند از:

تهران
باغ مرکز آموزش عالی
مدیران شوکت نفت
پس از احیا

باغ دره وکیل آباد مشهد؛ مجموعه عمومی، فرهنگی، ورزشی و تفریحی پس از احیا ▲

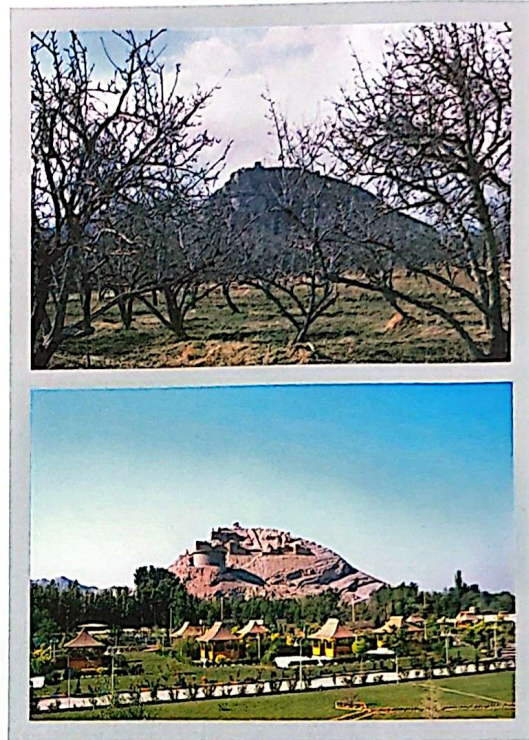
باغ وکیل آباد

موقعیت: مشهد
ویژگی: باغ آسیب دیده
مساحت (هکتار): ۲۲
راهکار حفاظت: تبدیل به مجتمع فرهنگی، ورزشی، آموزشی و
فضای سبز عمومی

نتیجه: باغی که دچار فرسودگی شده و در دوره قهقرایی بود اینک به باغی عمومی با فعالیت‌های مختلف تبدیل شده و خود قسمتی از طرح بزرگ ارتباط شهر مشهد و طبیعت است که قبلاً به آن اشاره شد. با احیای قنات به تدریج به تعداد بیشتری از شهروندان و گردشگران مشهد خدمات‌رسانی خواهد کرد.

"حفاظت فعال" یعنی برنامه‌ریزی برای استقرار کاربری‌های شهری متناسب با بستر طبیعی، رعایت حقوق مالکانه صاحبان باغ‌ها و تامین منابع مالی لازم برای پشتیبانی از باغ‌ها

۷ باغ سردار اصفهان: منظر کوه آتشگاه از درون باغ قبل و بعد از احیا

برنامه طرح: نیازهای متنوع و متعدد مجموعه کارگران، کارمندان و همچنین خواسته‌های مدیریت برای ایجاد ارتباط بین اعضای وابسته و خانواده‌های آنان و همچنین فراهم آوردن فضاهایی برای آموزش مدیران و کارکنان، پذیرایی، اقامت و از جمله مواردی بود که در جلسات بررسی با کارفرما مطرح شد. این نیازها در قالب چند مجموعه عمده تنظیم شد که عبارت بودند از:

- ۱- مجتمع ورزشی سرپوشیده: سالن‌های والیبال، بسکتبال، شنا، بدنسازی و ورزش‌های فکری
- ۲- مجتمع ورزشی روباز: تنیس، والیبال، بسکتبال و استادیوم فوتبال
- ۳- مجتمع فرهنگی: مجموعه سالن‌های نمایشی و گردهمایی
- ۴- مجتمع آموزشی: مجموعه کلاس‌های آموزشی کارگران و فرزندان آنها
- ۵- مجتمع پذیرایی و جشن: سالن‌هایی برای جشن‌های خانوادگی و همچنین پذیرایی از اعضا و میهمانان آنها
- ۶- مجتمع اقامتی: هتل کوچک برای پذیرایی از میهمانان شرکت
- ۷- مجموعه پشتیبان باغ: مانند گلخانه‌ها برای تامین نیازهای باغ‌آرایی و حفظ درختان، خدمات فنی و پشتیبانی و نظایر آن
- ۸- گذران اوقات فراغت: فضاهای تفریحی برای گذراندن یک روز در طبیعت

اصول برنامه‌ریزی و طراحی: موارد زیر برای می‌توان به عنوان اصول برنامه‌ریزی و طراحی این باغ برشمرد: شناسایی و حفظ گونه‌های گیاهی و باارزش موجود، حفظ ساختار قدیمی و ارزشمند باغ، ارتقای کیفیت محیط و فضای سبز، ترکیب بناها و فعالیت‌ها با فضای سبز، تنظیم مسیرهای ارتباطی جداگانه برای فعالیت‌های متفاوت (با تاکید بر مسیرهای پیاده)، ایجاد فضاهای ارتباط جمعی در طبیعت و استقرار بناها به گونه‌ای که در مجموع تداعی کننده باغ ایرانی باشند

محورهای عمده مطالعاتی شامل:

- تحلیل اراضی از نظر خاک، شیب، پوشش گیاهی و نوع گیاهان
- تحلیل اراضی و بستر طرح از نظر امکانات و محدودیت‌های شهری، طبیعی و ارتباطات داخلی با وجود درختان
- مکان‌یابی عناصر برنامه با توجه به نظریه گروه‌بندی استفاده‌کنندگان عضو پلی اکریل بر حسب شرایط کاری و سایر استفاده‌کنندگان غیر عضو
- در طراحی تلاشی به عمل آمد که محورهای مختلف موجود به صورت سلسله‌مراتبی تنظیم شده و محور اصلی به

هر یک از موارد پیش گفته و تجربیات ناشی از آن که هم‌اکنون قابل ارزیابی است، می‌تواند با توجه به تفاوت‌های شرایط محیطی، اقتصادی و شهری به عنوان الگو و در جهت نجات باغ‌های قدیمی مورد استفاده قرار گیرد. گرچه به علت فشردگی مقاله امکان معرفی همه باغ‌های حفاظت‌شده فراهم نیست اما یک نمونه از این باغ‌ها با توضیحات بیشتری معرفی می‌شود. در این مقاله توضیحات فشرده‌ای درباره سابقه، نحوه طراحی و نتایج حاصله در طرح باغ سردار اصفهان ارائه شده است.

موقعیت: اصفهان
ویژگی: باغ آسیب‌دیده
مساحت (هکتار): ۲۲
راهکار حفاظت: تبدیل به مرکز فرهنگی، ورزشی، پذیرایی و اقامتی
شرکت پلی اکریل

باغ سردار

سابقه: در سال ۱۳۶۹ شرکت پلی اکریل اصفهان که دارای کارخانه بزرگ تولیدکننده الیاف و محصولات اکریلیک بود از این مشاور دعوت کرد که طراحی یک مجتمع را در اراضی باغ شرکت پلی اکریل موسوم به «باغ سردار» به عهده گیرد. موقعیت زمین: زمین باغ و اراضی مزروعی آن در مجاورت کوه آتشگاه اصفهان، که منطقه‌ای تاریخی است، قرار دارد. اراضی مزروعی باغ طی دهه‌های گذشته تقسیم و قطعه‌بندی شده و در خیابان‌های واقع بین آنها درختان سایه‌دار و داخل تعدادی از قطعات نیز درختان شمر کاشته و بخشی از اراضی نیز بدون استفاده رها شده بود. آب باغ از دو حلقه چاه تامین می‌شد. (یک کانال هدایت آب در زمین طرح وجود داشت که باغ حق آبه‌ای از آن نداشت)

نیاز کارگران و کارمندان: فضای کار کارگران سخت و به نحوی بود که باید برای استراحت و تجدید انرژی آنان فضاهای مناسبی به وجود می‌آمد که خود و خانواده‌هایشان بتوانند اوقات فراغت‌شان را در آن سپری و تجدید قوا کنند.

۶. این پیشنهادها در طرح راهبردی ساماندهی و طراحی کالبدی بدنه بزرگراه چمران که شامل رود- دره‌های در که- اوین نیز می‌شد، ارائه گردید. طرح برای معاونت فنی و مهندسی شهرداری تهران در سال ۱۳۶۹ تهیه و تصویب شد و برای اطمینان از اجرای آن تمام پلاک‌های پیرامون بزرگراه و باغ‌های موجود یک به یک شناسایی و در طرح منعکس گردید و مجموعه در طرح تفصیلی تهران نیز انعکاس یافت

۷. مطالعات ایمن‌سازی و طراحی محیطی بدنه بزرگراه چمران- برای معاونت عمرانی شهرداری تهران در سال ۱۳۷۰ انجام و در سال ۱۳۷۱ تصویب شد

۸. مطالعات و طراحی شهری- محیطی رود- دره فرح‌زاد- تهران برای سازمان زیباسازی شهر تهران در سال ۱۳۷۵ انجام و در سال ۱۳۷۶ تصویب شد

۹. طرح یاد شده با عنوان طرح راهبردی منطقه کوه‌سنگی مشهد برای شهرداری مشهد در سال ۱۳۷۲ تهیه شد و به تصویب رسید

صورت محور باغ ایرانی آرایش باید. تقسیم‌بندی باغ با توجه به درختان سایه‌دار، کرت‌های درختان شمر یا کاشت فصلی، در هماهنگی با نیاز ارتباطی و استقرار کاربری‌ها بر اساس ویژگی‌های اقلیمی، تراکم فعالیت، ایجاد منظر جدید، حفظ مناظر مهم موجود و... به صورتی انجام شد که محورهای مخروطی موجود احیا و به عامل ارتباط بین فعالیت‌های مختلف ورزشی، فرهنگی و آموزشی و... تبدیل شود.

نتیجه: با این طرح باغ در شرف انهدام، احیا و بازنده‌سازی شد؛ بهربرداری پایدار از آن با پشتیبانی سرمایه‌ش رکت یادشده تحقق یافت و محیطی سرزنده و آموزشی برای کارگران و کارکنان و مدیران کارخانه فراهم شد.

در بسیاری از باغ‌های ایران که در حال حاضر در معرض تخریب یا تبدیل به کاربری مسکونی و برج‌سازی هستند، این روش می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد و در نهایت به نجات آنها منجر شود.

بی‌نوشت NOTES

۱. این مطالعات برای نهاد برنامه‌ریزی توسعه شهری تهران در سال ۱۳۸۸ انجام شد و در سال ۱۳۹۰ مورد تصویب قرار گرفت و قرار شد در طرح تفصیلی جدید تهران به عنوان ماکد، ملاک عمل قرار گیرد
۲. این مطالعات برای شرکت نوسازی عباس‌آباد در سال ۱۳۸۸ انجام شد و در سال ۱۳۹۰ با حضور شهردار تهران مورد تصویب قرار گرفت و بنا به پیشنهاد طرح مقرر شد که برای حفاظت مجموعه باغ‌های کن، کاربری‌هایی که تعیین شده و متناسب با فعالیت و ادامه حیات باغ‌ها بود با کمک موسسات بزرگ مالی و دولتی در آنها مستقر شود و از طرف شهردار تهران در این مورد قول مساعد و پیگیری داده شد
- ۳ و ۴. این مطالعات و طرح راهبردی مربوطه برای معاونت فنی و عمرانی شهر تهران در سال ۱۳۷۱ انجام شد و مورد تصویب قرار گرفت. براساس این طرح بافت شهری اراضی پایکوهی تا ارتفاعات فراز کوه و دره‌های این منطقه به چهار پهنه تقسیم شد و برای حفاظت دره‌ها، باغ‌ها و اراضی پایکوهی و کوه‌ها، ضوابط و راه‌حل‌هایی ارائه و به عنوان نمونه اجرایی در ارتفاعات پایکوهی شمال نیاوران، باغ فردوسی به مساحت ۳۰ هکتار طراحی و اجرا شد تا نحوه حفاظت باغ‌ها و جلوگیری از گسترش تهران و تخریب ارتفاعات را پاسخگو باشد
۵. مجموعه نظریه‌ها و ضوابط و ایده‌های مربوط به باغ فردوسی مورد توجه صاحب‌نظران قرار گرفت و جایزه بنیاد آقاخان در سال ۲۰۰۱ به این باغ اختصاص یافت

✱ غلامرضا پاسبان حضرت (معمار، طراح شهری- محیطی) متولد ۱۳۲۳ شهر مشهد فارغ‌التحصیل ۱۳۵۱ از دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران در رشته معماری

مدیر مطالعات و طراحی مهندسان مشاور بافت شهر طراح شعبه خشتیار بانک ملی

باغ جمشیدیه تهران، کوه‌سنگی مشهد

باغ سردار اسفهان (پلی اکریل)

باغ فردوسی تهران، بدنه بزرگراه مدرس

